

NOTAT- REINDRIFTSNÆRINGENS SYN PÅ HOVEDUTFORDRINGER

Ellen Inga O. Hætta, 080703

1.1 Innledning

I dette notatet skal jeg forsøke å gi et bilde av reindriftsnæringens syn på hovedutfordringer. Notatet er utarbeidet på grunnlag av innspill fra næringsorganisasjonene i Norge, Sverige og Finland. I notatet gjøres det forsøk på å gi et bilde av utfordringer reindriften står ovenfor. Notatet bygger også på innspill som er kommet inn på seminarer og i ulike sammenhenger der næring og forvaltning møtes.

Innspill fra leder Johan Mathis Turi i Association of World Reindeer Herders (WRH) forutsettes bearbeidet av sekretariatet. Innspillene vil på grunn av det kjennskap han har til reindriften i nordområdene, og gjennom det unike nettverk WRH har bygd opp blant reindriftsfolkene sirkumpolart kunne være viktige bidrag. WRH har også observasjonsstatus i Arktisk råd og har bidratt i demokratiseringssprossene blant reindriftsfolkene nord i Russland allerede fra Norske Reindrifts Samers Landsforbund (NRL) første besøk i Øst Sibir i 1990

1.2 Sentrale utfordringer

Reindriftsnæringen i Norge, Sverige, Finland og Russland er en av de viktigste bærere av samisk kultur og identitet og har stor betydning for de samiske samfunn både økonomisk, sysselsettingsmessig, sosialt og kulturelt. Store endringer de siste 50 år har påvirket og utviklet reindriftsnæringen både i Norge og i Nordområdene generelt. Det finnes i alt 24 ulike etniske folkegrupper som har reindrift som hovednæring sirkumpolart. Presset på arealene denne internasjonale næringen bruker har økt også for reindriftsfolkene utenfor det samiske området.

I Norge er antallet utøvere doblet på 50 år, det er svært mange unge som ønsker å starte opp med reindrift i dag. Den tradisjonelle kunnskapen reindriftsnæringen har opparbeidet seg gjennom hundrevis av år, har hittil vært lite brukt i naturforvaltningen av nordområdene, utover internt i selve reindriftssamfunnet, noe som har ført til at denne unike kompetansen er på vei til å gå tapt for alltid. En endring av politikken nasjonalt og internasjonalt og større bruk av denne kunnskapen i forvaltningen av natur, miljø og i selve næringen vil kunne føre til ny giv for denne type kunnskap i fremtiden.

1.3 Reindriften i Norge, Sverige og Finland

Dette punktet er utarbeidet på grunnlag av innspill fra næringsorganisasjonene i de tre respektive land. Dette for å vise deres tilnærning og forståelse av egen næring. Svært ofte brukes offentlige statistikker og tall for å gi et bilde av situasjonen. Kanskje bør dette utvalget, for å være mer i tråd med forpliktelser i internasjonale erklæringer og konvensjoner, spørre de det gjelder.

1.3.1 Reindriften i Norge

Det vises til nøkkeltall i utdelt materiale og skriv fra leder i NRL Aslak J Eira. Jeg kan bidra med tekst hvis det ikke er mulig å skrive på grunnlag av det som finnes. Det vises også til "Ressursregnskap for reindriften – 2003" som er delt ut til utvalgsmedlemmene.

1.3.2 Reindriften i Sverige

I Sverige er det 250 000 rein fordelt på 51 samebyer og det er omtrent 1000 reindriftenheter (tilsvarende driftsenheter i Norge). Som i Norge er det den samiske befolkningen som kan drive reindrift i Sverige. For å kunne drive med reindrift, må man være medlem i en sameby. Medlemmer i en sameby har i tillegg til retten å drive med reindrift, rett til å drive med jakt og fiske innenfor samebyens områder, uavhengig av hvem som eier grunnen. Det er lagt frem en utredning om statlig reindriftpolitikk, men det er usikkert når det fremmes en lovproposisjon om reindrift. Det ser ut for at det går den veien at reindriftsloven blir en rammelov, der samene får større ansvar, bl.a gjennom Sametinget og samebyene.

Det pågår forhandlinger om en ny reinbeitekonvensjon mellom Sverige og Norge på grunnlag av et utredningsarbeid som har pågått i flere år. Det legges opp til større fleksibilitet og muligheter til grenseoverskridende samarbeid mellom samebyer i Sverige og reinbeitedistrikter i Norge.

I Sverige pågår et arbeid med å utrede jakt- og fiskeretten. Bakgrunnen for dette arbeidet er en del konflikter som har vært.

Sverige har ikke ratifisert ILO konvensjon 169, men arbeid pågår med sikte på ratifisering. Også i Sverige pågår det en diskusjon om lønnsomhet i reindriftnæringen. Det legges til grunn at det skal være en balanse mellom antall rein, areal og mennesker i næringen. I den sammenheng er man opptatt av å markedsføre produkter av rein som naturprodukter, noe som på sikt vil kunne gi høyere pris på produkter.

Den senere tid er det lagt opp til større samarbeid på tvers av landsgrenser for å profilere reindriften som en næring. Det er ønskelig at reindriften i Norden profilerer seg samlet, fordi det er en liten næring som har liten betydning økonomisk og i storsamfunnet. Tar man imidlertid den samiske kulturen i betraktning, blir reindriftnæringen viktig og kan bidra til at EU viser interesse, også fordi urfolksspørsmål er på agendaen internasjonalt.

Fra et svensk samisk ståsted burde det være større samhandling mellom de nordiske land, bl. a i forhold til rovviltforvaltningen. En slik samhandling trenger nødvendigvis ikke føre til at nasjonalstatenes interesser ikke ivaretas. Det er viktig å arbeide for harmonisering av forutsetningen for å kunne drive reindrift i de tre nordiske land. Her er det viktig å utvikle reindriften til en næring som bygger på økologisk og naturlig utnyttning av områder på regionalt nivå, utifra den enkelte regions spesielle forutsetninger uavhengig av landegrenser.

1.3.3 Reindriften i Finland

I Finland er det 200 000 rein fordelt på 57 distrikter. Den samiske reindriften i Finland er fordelt på 13 distrikter og har et reintall på 77 000. Reindriften forvaltes av statlige jordbruksmyndigheter. Reindriften i de samiske områder er den viktigste kulturbærer for samisk kultur og sikrer også bosetting i marginale områder. Det er vanskelig å rekruttere ungdom til reindriften pga for lav inntjening. Reinkjøtt er dårlig betalt i markedet, noe som utifra et samisk ståsted skyldes det konkurransefortrinn den ikke-samiske reindriften har. Staten gir mer støtte til større bruk. Samisk reindrift i Finland har fortsatt mindre bruk og har sin forankring i samiske tradisjonelle driftsformer, der siidasystemet står sentralt og der reindrift er hovednæring. I sørligere deler av Finland, der den ikke-samiske reindriften i hovedsak er, er reindrift en binæring og kan til en viss grad sammenlignes med tamreinlagene i Norge. I disse områder er det også utstrakt foring av rein. Finsk reindriftpolitikk stimulerer til foring, noe som gjør at også den samiske reindriften er i endring. Det gis bl.a støtte til produksjon av høy til rein.

Økt foring har ført til sykdom hos rein.

Rettighetsproblematikk knyttet opp mot samisk reindrift er under arbeid og forsinker ratifiseringen av ILO konvensjon 169 om Urfolk og stammefolk i selvstendige stater.

Også reindriften i Finland er preget av rovviltproblematikk, særlig i de nordligste fjellområdene med samisk reindrift. Situasjonen er preget av ulik forståelse hos reineiere og myndigheter i forhold til skadeomfang. Reineiere får erstattet bare deler av skadene rovvilt gjør, noe som skaper misnøye hos reineiere. Reineiere mener de burde blitt hørt i mye større grad og det burde bli satt av midler til forskning på dette området, for å avdekke skader rovvilt gjør.

Turisme på reindriften premisser burde vært forankret i den samiske kulturen og reindriften. I dag tas det for lite hensyn til reindriften ved utvikling av turisme. Det burde vært større samhandling med reindriften for å sikre reindriften arealer.

Da Finland gikk inn i EU, førte det med seg store endringer i reindriften. En av de viktigste endringene er at det i dag er mulig for alle EU borgere som bor i Finland å starte med reindrift. Prisen på reinkjøtt er blitt redusert og kostnader til slakting og kontroll av reinkjøtt har økt.

Utifra et finsk ståsted er utvikling av reindriften i Finland avhengig av den inntjening reindriften har. Videre er reindriften fremtid avhengig av gode samarbeidsrelasjoner med øvrige nordiske land, spesielt i forhold til forvaltning av rovvilt, felles markedsføring av reinkjøtt og et felles regelverk.

Videre er det viktig med samhandling innenfor reindriftdanning og forskning. I den sammenheng er det viktig å trekke reindriften med i forskningsprosjekter, slik at reindriften får muligheter til å legge premisser for forskningen. Sett fra et finsk synspunkt burde det også være større samhandling og felles politikk på arealforvaltning. I tillegg er det viktig å ha en felles strategi for helse-, miljø - og sikkerhetstiltak.

Med andre ord, større samhandling for å bevare reindriften i de arktiske områder.

2.0 utfordringer som reindriften står ovenfor

Reindriften er en presset næring. Presset er spesielt stor i forhold til arealer. Dette skyldes i hovedsak at reindrift er en arealkrevende næring. I tillegg er det stort press på nye områder til rekreasjon, bl.a som følge av økt velstand.

2.1 Arealinngrep og ytre påvirkning

Det er viktig å få kartlagt reindriften historiske bruk av reinbeiteområdene med tanke på å styrke reindriften stilling i forhold til arealbruk nasjonalt og internasjonalt. Det er viktig å hindre varig tap av arealer. Dersom dette ikke tas på alvor, kan den tradisjonelle reinnomadismen i verden være borte om 50 år. Det må tas et politisk standpunkt til om det er ønskelig å bevare reinnomadismen. Her er det spesielt viktig å ha en felles nordisk/sirkumpolar strategi på vern av beitearealer. Like viktig er det å vurdere konsekvenser av arealinngrep for næringen og utrede tiltak slik at næringen står bedre rustet ved uunngåelige inngrep.

Det er også viktig å øke kunnskap om naturgitte prosesser som de globale klimaendringer i nordområdene og mulige konsekvenser dette gir for den tradisjonelle reindriften. I større grad en tidligere bør man i verksette sårbarhetsundersøkelser, der reindriften tradisjonell kunnskap om evne til å tilpasse seg til naturgitte forandringer og økt effekt av globalisering av Nord-områdene bør stå sentralt. Nordområdeutvalget bør gjøre seg kjent med de prosesser og utredninger som utføres internasjonalt innen dette felt.

2.2 Verdiskapning

Det er en stor utfordring å arbeide for en større verdiskapning i reindriften. Næringen i alle fire land har lav inntjening og det er vanskelig å omsette hele produksjonen til høye priser slik man kan forvente av kvalitetsprodukter, som rein er. Dette er et paradoks.

Myndighetene må arbeide for økt verdiskaping i primærleddet, slik at reineiers økonomi styrkes. Dette kan bare skje ved en økt investering i reindriftens infrastruktur til slaktning og videreforedling av produkter med høy kvalitet. Samtidig må næringen selv putte mer kunnskap inn i produktene som lages, gjennom opphavsmarkering og markedsføring av kultur og natur. Kvinnes rolle i reindriften internasjonalt må fokuseres.

På verdensbasis er rovdyrproblematikken stor og legger en begrensning verdiskapingen.

Det er også viktig å arbeide for en utvikling av andre produkter enn kjøtt, som kan bidra til en verdiskaping totalt sett.

2.3 Kunnskapsproduksjon/ reindriften tradisjonskunnskap

Reindriftsnæringen besitter mye kunnskap som har fått liten plass så vel i forvaltning som forskning. Den tradisjonelle kunnskapen reindriften besitter er viktig å ta vare på og videreutvikle. Dette innebærer at samfunnet må være i stand til å omsette denne kunnskapen. Ansvar for frembringelse og sammenlignende dokumentasjon av tradisjonelle kunnskaper må tilligge urfolkens egne forskningsinstitusjoner. Bare på den måten kan man sikre at tradisjonelle kunnskaper kan komme til anvendelse i forskningen og undervisningen uten at urfolkene står i fare for å miste rettighetene til sine egne kunnskaper og natur verdier.

Reindriften kunnskaper har en egenverdi som er viktig for næringen, og som må aksepteres utenfor næringen gjennom forskning og kunnskapsformidling.

Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomite har i sin innstilling, S.nr. 12 "Om høyere samisk utdanning og forskning" sagt at "*.....det er viktig å dokumentere tradisjonelt basert reindriftskunnskap samfunnsvitenskapelig aspekter i reindriftsnomadismen*". Videre heter det at "*....i forskningssammenheng er det viktig å trekke inn reindriftnæringens egen kunnskap om rein, beite, miljø, klima og driftsformer maganisert i menneskenes hukommelse gjennom generasjoner*". Dette forplikter forskningsinstitusjoner til å involvere reindriftsnæringen i sitt arbeid.

2.4 Bevare og legge til rette for en utvikling av verdens reindriftsnomadisme

I svært mange områder er det fare for at reinnomadismen forsvinner som følge av ytre påvirkninger og økt globalisering av Nord områdene. For å hindre en "Afrikanisering" av Nordområdene er det derfor viktig å arbeide for reindriften tilstedeværelse i de nordlige områder og i det offentlige rom hvor reindriften premisser legges for fremtiden. Her bør Norge ha et særskilt ansvar og legge forholdene til rette for en bedre forståelse for dette også i andre land

2.5 Forskning

Reindriften må betraktes i et sirkumpolart perspektiv. Det bør derfor være et mål å "internasjonalisere" forskningen, utdanningen og kunnskapsformidling i reindriften. Det er viktig at de nordiske land får en felles nordisk strategi for reinforskningen. I dette ligger også at kunnskapen må utvikles der den skal brukes. Forskning og utdanning i reindriften bør derfor knyttes opp mot vitenskapelige institusjoner som har sin forankring

i nordområdene. For Norges vedkommende må dette innebære at reinforskningen i stor utstrekning foregår ved institusjoner i den nordlige landsdel. Forskningen bør i større grad utvikle tverrfaglige og tverrkulturelle programmer. Arctic University må i fremtiden satse på utvikling av egne utdannings programmer for verdens reindrift.

2.6 Internasjonalt samarbeid mellom reindriftsfolk

Regjeringens og Stortingets satsing på det internasjonale reindriftsamarbeidet, slik det har kommet til uttrykk blant annet i St.meld.nr. 18 (1997-1998) "Samisk næringspolitikk", og likeledes i anbefaling til Innstilling S. nr. 110 (2002-2003) til St. meld. Nr. 55 "Om norsk samepolitikk", avgitt av Kommunalkomiteen den 28. januar 2003.

I den sistnevnte er det under kap. 16: "Nordisk og internasjonalt samarbeid", sagt blant annet følgende:

"Flertallet ber Regjeringen legge til rette for at samarbeidet mellom de ulike arktiske reindriftsfolk sikres tilstrekkelig og gode rammevilkår for å sikre en positiv utvikling i den faglige og kulturelle samhandlingen mellom reindriftsfolk."

og videre..

"Et annet flertall, medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristlig Folkeparti og Senterpartiet, ber Utenriksdepartementet, Landbruksdepartementet og Kommunal-og regionaldepartementet vurdere etableringen av et internasjonalt fag- og formidlings-senter for cirkumpolare reindriftsfolk."

"Dette flertallet mener det er viktig at reindriftens organisasjoner settes i stand til å utvikle sin egen næring og være premissleverandør for denne utviklingen og delta i fora hvor nordområdenes fremtid bestemmes."

Etter Stortingets behandling av Inst nr 110, har WRH uttalt følgende; ***Etablering av et internasjonalt senter for tamreindriften vil ikke bare være et viktig norsk bidrag til den fremtidige internasjonale reindriftsamarbeidet, men også et viktig norsk bidrag til forvaltningen av nordområdene.***

Fagsenterets oppgaver

Fra WRH's side tenker vi på dette som et fagsenter, og ikke et forsknings-senter. Senteret bør bygges opp på næringens egne premisser og være et fagsenter for reindriftsfolkene internasjonalt.

Det norske formannskapet i WRH ser for seg at oppgavene og innholdet i et slikt senter bør være blant annet dette:

- ***Å drive informasjon om tamreindriften på verdensbasis, (både utarbeidelse av trykt informasjon, visuell informasjon og elektronisk informasjon)***
- ***Å drive formidling internasjonalt av forskningsresultater som har relevans for tamreindriften, hvor formidlingen rettes mot næringsutøvere og aktuelle myndigheter og institusjoner (ikke drift vitenskapelige journaler)***

- *Å være pådriver for dokumentasjon av tamreindriftens tradisjonelle kunnskaper og kompetanse hva angår forvaltning av tamreindriften og naturmiljøet i nordområdene*
- *Å drive innsamling av all type relevant informasjonsmateriale som angår tamreindriften i verden*
- *Å fremme dialog ved å være en internasjonal møteplass/arena for reineiere for fremme av dialog mellom tamreindriften og de forskjellige lands myndigheter cirkumpolart*
- *Å tilby faglig koordinering av internasjonale forskningsprosjekter der det forutsettes at tamreindriften er en viktig internasjonal aktør*
- *Å arrangere regelmessige fagmøter innenfor senterets fagstrategier*
- *Å være besøksenter/permanent utstillingsvindu for tamreindriften på verdensbasis hva angår kultur og verdiskaping, hvori også vil inngå introduksjon av tamreindriftens produkter ved spesielle anledninger (f.eks under den årlige påskefestivalen i Kautokeino)*

3.0. Utvalgets tilrådninger

På grunnlag av gjennomgangen utvalget har gjort av utfordringene innenfor reindriften i de nordiske land, foreslås det følgende tiltak og ordninger med tanke på å styrke reindriften og samtidig legge forholdene til rette for at Norge skal være den ledende nasjon i bevaring og videreutvikling av reindriften i det arktiske området.

De forskjellige tilrådninger er gjerne etterfulgt av en forklaring. Den skal tjene til å utdype, og delvis begrunne selve tilrådingen.

Utvalget tilrår at

det foretas en kartlegging/dokumentasjon av reindriftens historiske og tradisjonelle bruk av reinbeiteområdene med tanke på å styrke reindriftens stilling i forhold til arealbruk nasjonalt og internasjonalt og fremtidig bruk av områdene.

Forklaring:

Det er viktig å hindre varig tap av arealer. Dersom dette ikke tas på alvor, kan den tradisjonelle reinnomadismen i verden være borte om 50 år. Det må tas et politisk standpunkt til om det er ønskelig å bevare reinnomadismen. Her er det spesielt viktig å ha en felles nordisk/sirkumpolar strategi på vern av beitearealer. Like viktig er det å vurdere konsekvenser av arealinngrep for næringen og utrede tiltak slik at næringen står bedre rustet ved uunngåelige inngrep.

Det er også viktig å øke kunnskap om naturgitte prosesser som de globale klimaendringer i nordområdene og mulige konsekvenser dette gir for den tradisjonelle reindriften. I større grad en tidligere bør man i verksette sårbarhetsundersøkelser, der reindriftens tradisjonell kunnskap om bruk av områdene, evne til å tilpasse seg til naturgitte forandringer og økt effekt av globalisering av nordområdene bør stå sentralt. Nordområdeutvalget bør gjøre seg kjent med de prosesser og utredninger som utføres internasjonalt innen dette felt.

Utvalget tilrår at

det igangsettes et nordisk program for verdiskaping i reindrift

Forklaring:

Det er en stor utfordring å arbeide for en større verdiskapning i reindriften. Næringen i alle fire land har lav inntjening og oppnår lave priser for produkter av rein, samtidig som produkter av rein anses for å være kvalitetsprodukter. Dette er et paradoks.

Myndighetene må arbeide for økt verdiskapning i primærleddet, slik at reineiers økonomi styrkes. Dette kan bare skje ved en økt investering i reindriften infrastruktur til slaktning og videreforedling av produkter med høy kvalitet. Det er viktig at reineierne selv kan eie sine egne slakteri og foredlingsbedrifter, og utvikle nye markeder for reinprodukter i Europa. Samtidig må næringen selv putte mer kunnskap inn i produktene som lages, gjennom opphavsmerking og markedsføring av kultur og natur. Kvinnes rolle i reindriften internasjonalt må fokuseres. På verdensbasis er rovdyrproblematikken stor og legger en begrensning verdiskapningen.

Det er også viktig å arbeide for en utvikling av andre produkter enn kjøtt, som kan bidra til en verdiskapning totalt sett. Utvikling av nye produkter må også stå sentralt.

**Utvalget tilrår at
det etableres et internasjonalt fag- og formidlingscenter for cirkumpolare reindriftnere i Norge.**

Forklaring:

Reindriftnæringen besitter mye kunnskap som har fått liten plass så vel i forvaltning som forskning. Den tradisjonelle kunnskapen reindriftnere besitter er viktig å ta vare på og videreutvikle. Dette innebærer at samfunnet må være i stand til å omsette denne kunnskapen. Ansvar for frembringelse og sammenlignende dokumentasjon av tradisjonelle kunnskaper må tilligge urfolkens egne forskningsinstitusjoner. Bare på den måten kan man sikre at tradisjonelle kunnskaper kan komme til anvendelse i forskningen og undervisningen uten at urfolkens står i fare for å miste rettighetene til sine egne kunnskaper og natur verdier. Tilråningen er i tråd med Stortingets vedtak ved behandling av St meld 55 om norsk samepolitikk, der *Flertallet ber Regjeringen legge til rette for at samarbeidet mellom de ulike arktiske reindriftnere sikres tilstrekkelig og gode rammevilkår for å sikre en positiv utvikling i den faglige og kulturelle samhandlingen mellom reindriftnere.*

Utvalget tilrår at

Norge tar initiativ til å bevare og legge til rette for en positiv utvikling av verdens reindriftnomadisme

Forklaring:

I svært mange områder er det fare for at reinnomadismen forsvinner som følge av ytre påvirkninger og økt globalisering av nordområdene. For å hindre en "Afrikanisering" av nordområdene er det derfor viktig å arbeide for reindriften tilstedeværelse i de nordlige områder og i det offentlige rom hvor reindriften premisses legges for fremtiden. Her bør Norge ha et særskilt ansvar og legge forholdene til rette for en bedre forståelse for dette også i andre land

Utvalget tilrår at

det etableres et internasjonalt forskningsprogram forankret i reindriften i nordområdene

Forklaring:

Reindriften må betraktes i et sirkumpolart perspektiv. Det bør derfor være et mål å ”internasjonalisere” forskningen, utdanningen og kunnskapsformidling i reindriften. Det er viktig at de nordiske land får en felles nordisk strategi for reinforskningen. I dette ligger også at kunnskapen må utvikles der den skal brukes. Forskning og utdanning i reindriften bør derfor knyttes opp mot vitenskapelige institusjoner som har sin forankring i nordområdene. For Norges vedkommende må dette innebære at reinforskningen i stor utstrekning foregår ved institusjoner i den nordlige landsdel. Forskningen bør i større grad utvikle tverrfaglige og tverrkulturelle programmer. Arctic University må i fremtiden satse på utvikling av egne utdanningsprogrammer for verdens reindrift.

Utvalget tilrår at

Norge tar initiativ ovenfor EU, slik at de nordiske land får en felles og samordnet reindriftspolitik

Forklaring:

De tre nordiske land har i dag ikke i tilstrekkelig grad samordnet reindriftspolitik. Dette gjelder bl.a i forhold til rovdyrforvaltning. Det er også viktig å ha en felles forståelse av at reindrift er en samisk næring som det er viktig å bevare og videreutvikle. Dette spesielt på grunn av reindriftens rolle som kulturbærer.

Utvalget tilrår at

Norge tar initiativ til at de nordiske land får regelverk og lover som er forankret i et felles samisk verdigrunnlag

Forklaring:

De nordiske land har i dag ulik regelverk og lover. Reindriften er en næring som er under stort press. For å få til en økonomisk og økologisk bærekraftig næring i de respektive land, som utnytter felles ressurser på best mulig måte, er det viktig å se på reindriftsnæringen i et nordisk perspektiv .

Utvalget tilrår at:

Reindriften må på egne premisser settes i stand til å utvikle egne miljøovervåkningsprogram for nordområdene hvor reindriftens tradisjonelle forståelse av miljøforandringene som nå skjer i nord må inkluderes.

Forklaring:

Med henvisning til de store utbyggingene av blant annet olje og gass som nå skjer i nord, globale klimaendringer og at globalisering av verdensøkonomien er på full tur nordover, er det særlig viktig at reindriften får lov å utvikle sine egne miljøovervåkningsprogram. Dette vil bli et viktig ledd i forståelsen av biologisk mangfold i de arktiske områdene, renhetsprinsippet i næringen, og dyr og menneskers fremtidige helse. Næringen selv må søke internasjonalt partnerskap for en slik utvikling og bevisstgjøring. Reindriften må selv ha eierskapet til slike programmer.

Utvalget tilrår at:

det skal utvikles nye kommunikasjonsstrategier for verdens reindriftsfolk basert på neste generasjons IKT teknologi, drevet med nye energiformer.

Forklaring:

For å styrke reindriftsfolkenes egen identitet og egenverd er det viktige å stimulere til ny teknologisk utvikling slik at kommunikasjonen mellom reindriftsfolk gjøres enkel og rimelig. Strategiene må inkludere utdanning og opplæring, formidling og markedsføring. Særlig viktig er det å sette fokus på reindriftsfolkets helse og hvordan denne kan forbedres med telemedisin. På samme måte må reindriften utvikle strategier for veterinærmedisin i nord vha televet medisin. Driften av teknologien må baseres på nye energikilder som ikke forurensar.

Utvalget tilrår at

Reindriften settes i stand til å bygge opp egen kompetanse slik at man i fremtiden kan være i stand til å forholde seg til de store industri og olje utbyggingene som vil komme i nordområdene.

Forklaring:

Det er viktig at reindriftens forskningsmiljøer i nord får ressurser til å knytte til seg internasjonal kompetanse og bygge opp ny kompetanse for å møte fremtidens miljø og industriutbygginger i nord, spesielt relatert til effekter av olje og gassutbygginger. Med økt forandring i bosetningsmønsteret i nordområdene er slik strategisk oppbygging sentral ut i fra miljø, språk, kultur og handel.

Utvalget tilrår at

Det skal utvikles et eget forsøksområde med forankring i reindriften der næringen drives uten oljebasert drivstoff som energi kilde - en strategi for fremtidens reindrift.

Forklaring:

Om noen få år vil verdens olje og gass forekomster kunne ta slutt. Det er viktig at reindriften kan gå foran og være forberedt på det som kommer til å skje. Uavhengig av olje og gass som drivstoff til aggregater og snøskutere bør et område utvelges som et forsøksområde. Et eget utviklingsprogram må etableres for reindriften for å redusere forurensning av miljøet og redusere driftskostnadene i næringen. Det må søkes internasjonalt samarbeid om denne utviklingen som nå er ved å bli innført på blant annet på Island.

Utvalget tilrår at:

Det lages spesielle utveklingsprogram mellom reineiere fra det sirkumpolare området. På samme måte må det stilles midler tilgjengelig for studentutveklingsprogram mellom reindriften og de store undervisnings/forskningsmiljøene i verden.

Forklaring:

Det er stort behov for å forene de arktiske folks tradisjonelle kunnskap med vestlig naturvitenskap, altså en ny form for vitenskap. Dette er viktig for å holde på kompetansen som verdens reindrift har i dag og utvikle ny kompetanse for fremtidig forvaltning av nordområdene.

Utvalget tilrår at:

At reindriftens interne rettsordninger , normer og sedvaner blir forskningstema og systematisk behandlet

Forklaring:

Slik kartlegging mangler i alle nordiske land. Hvis man får dette på plass, vil reindriften totalt sett stå sterkere, både i intern konfliktløsning, men også i forhold til inngrep og andre konkurrerende interesser.

Følgende dokumenter bør utvalget ha kjennskap til:

- Arctic Centre Reports 36: The 2nd World Reindeer Herders Congress, Anar 2001
- St.meld.nr.55 (2000-2001) Om samepolitikken
- St.meld.nr.33 (2000-2002) Tilleggsmelding
- Inst S 110 (2002-2003)
- St.meld. nr.34 Samisk høgere utdanning og forskning
- Inst. S 12 (2002)
- Northern Timberline Forests: Environmental and Socio-economic Issues and Concerns.
The World Reindeer Livelihood- Current Situation, treats and possibilities, Johan Mathis Turi.